

**ТАВРІЙСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В.І. ВЕРНАДСЬКОГО**

**Навчально-науковий гуманітарний інститут
Кафедра психології, філософії та суспільних наук**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор навчально-наукового
гуманітарного інституту

Сергій ГУБАРЄВ

**СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ОНТОГЕНЕЗ ТВОРЧОСТІ**

Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти

галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки

(шифр та найменування галузі знань)

спеціальність 053 Психологія

(шифр та найменування спеціальності)

освітньо-професійна програма Психологія

(назва однієї або декількох)

форма(и) навчання денна та заочна

РОЗРОБНИК си­ла­бу­су (док­тор пси­хо­ло­гі­чних наук, про­фе­сор ка­фе­дри пси­хо­ло­гі­ї, фі­ло­со­фії та су­спіль­них наук)

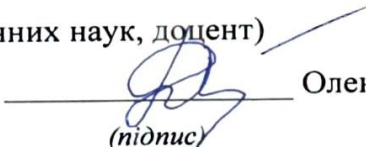

Ірина БІЛА
(підпис)

Роз­гля­ну­то та схва­ле­но на за­сі­дан­ні ка­фе­дри пси­хо­ло­гі­ї, фі­ло­со­фії та су­спіль­них наук

Про­то­кол № 19 від 13.06.2024

За­ві­ду­вач ка­фе­дри Лариса ТАРАСІЮК
(підпис)

Га­рант освітньо-про­фе­сій­ної про­гра­ми 053 Пси­хо­ло­гі­я
(кан­ди­дат пси­хо­ло­гі­чних наук, до­цент)

Олена ДУБЧАК
(підпис)

Ре­цен­зії/від­гу­ки (за­зна­чи­ти від ко­го, за наяв­но­сті)

1. Загальна інформація про навчальну дисципліну	
1. Назва навчальної дисципліни, код в ОПП	Онтогенез творчості
2. Статус навчальної дисципліни	Вибіркова дисципліна циклу професійної підготовки
3. Рік навчання, семестр у якому викладається дисципліна	3-й рік навчання, 5 семестр/
4. Обсяг навчальної дисципліни (кількість кредитів, загальна кількість годин (аудиторних за видами занять, самостійної роботи здобувача вищої освіти)	4 кредити ЄКТС (120 год), з них: 16 год аудиторного навантаження (8 год лекційних, 8 год семінарських занять) та 104 год самостійної роботи.
5. Вид підсумкового (семестрового) контролю	Залік
6. Інформація про консультації	За запитом здобувача вищої освіти в он лайн форматі.
7. Мова викладання	українська
8. Прізвище, ім'я, по батькові викладача (науковий ступінь, вчене звання, посада)	Біла Ірина Миколаївна (доктор психологічних наук, професор кафедри психології, філософії та суспільних наук)
9. Контактна інформація викладача	bila.iryna@tnu.edu.ua
2. Опис навчальної дисципліни	
Анотація дисципліни	<p>Рушійна сила людства – це творчі особистості. Психолого-педагогічний супровід розвитку творчої діяльності на всіх етапах онтогенезу є важливим завданням як науки так і практики.</p> <p>Курс «Онтогенез творчості» спрямований на ознайомлення із закономірностями виникнення, розвитку та активізації творчості протягом усього життя; із сучасними науковими та практичними розробками психології творчості, специфікою її структури та розвитку в онтогенезі; забезпечення професійної компетентності майбутніх психологів з проблем генезису творчості, особливостей розвитку творчої діяльності на різних вікових етапах, умов та засобів її активізації; формуванню і розвитку навичок творчості у здобувачів.</p>

<p>Мета, завдання та цілі вивчення дисципліни</p>	<p>Мета вивчення дисципліни: підготовка здобувачів до свідомого, активного та вмілого використання теоретичних знань з актуальних питань психології творчості, формування уявлень про сутність та специфіку творчої діяльності на всіх етапах розвитку особистості, ознайомлення із методами вивчення творчості та засобами її активізації протягом онтогенезу.</p> <p>Основними завданнями вивчення дисципліни є:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ознайомити студентів з історією розвитку психології творчості, її теоріями, основними дефініціями та закономірностями; • Розкрити специфіку та характерні особливості творчої діяльності на всіх етапах розвитку: від дошкільного віку до зрілого; • Проаналізувати методики вивчення творчості на всіх етапах онтогенезу та експериментально перевірити їх на практиці; • Дослідити ефективність засобів, інструментів стимулювання творчості протягом онтогенезу особистості.
<p>Формат проведення дисципліни</p>	<p>Під час навчання використовуються наступні форми та методи: презентації, бесіди і дискусії, індивідуальні науково-дослідні завдання.</p> <p>Віртуальне навчальне середовище, яке використовуватиметься у разі роботи в дистанційному режимі – Google Classroom.</p> <p>У дистанційному режимі лекції / практичні заняття будуть проведені за допомогою програм електронної комунікації Google Meet. Поточна комунікація з викладачем здійснюється через Classroom та корпоративну пошту.</p>

Тематика та зміст навчальної дисципліни.

Номер та назва розділу, теми, перелік основних питань	Вид навчального заняття	Форми і методи контролю знань	Кількість годин
<p>Тема 1. Творчість: дефініції та закономірності. Теорії творчості. Визначення творчості як процесу діяльності, як етапу розвитку особистості. Процесуальні та особистісні характеристики творчої діяльності. Психологічні компоненти структури творчої особистості. Творчий потенціал як внутрішня передумова творчої діяльності. Здібності як складова творчої діяльності.</p>	лекція	Поточний; усний метод (співбесіда)	2
	семінарське заняття	Поточний; презентація доповідей; індивідуальне опитування; виконання письмових завдань	2
<p>Тема 2. Вікові особливості творчої діяльності. Сутність дитячої творчості. Дошкільний вік – сенситивний період творчої діяльності. Творчість, дослідництво – супутники дитячого розвитку. Дитяча творчість як створення суб'єктивно нового продукту. Креативність як передумова творчості. Етапи дитячої творчості. Характерні особливості творчої діяльності дітей. Творчість у шкільні роки. Прояви творчості у школярів. Бар'єри творчої діяльності. Умови розвитку творчості у шкільні роки.</p>	лекція	Поточний; усний метод (співбесіда)	2
	семінарське заняття	Поточний; презентація доповідей; індивідуальне опитування; виконання письмових завдань	2
<p>Тема 3. Професійна творчість. Специфіка розвитку творчості у юнацькому та дорослому віці. Види та характеристики професійної</p>	лекція	Поточний; усний метод (співбесіда)	2

творчості. Наукова творчість, її характеристики. Літературна, педагогічна, технічна та інші види творчості. Фактори, що утруднюють творчість. Обдарованість та геніальність.	семінарське заняття	Поточний; презентація доповідей; індивідуальне опитування; виконання письмових завдань	2
Тема 4. Засоби діагностики та активізації творчості. Вивчення творчої діяльності. Діагностика творчої діяльності на різних етапах розвитку особистості. Вивчення творчості у дошкільному віці. Діагностичні методи (спостереження, вивчення результатів творчої діяльності, бесіди, вивчення продуктів діяльності, проєктивні методики тощо). Вивчення творчої діяльності у шкільному віці. Діагностика креативності у юнацькому та зрілому віці. Методи активної стимуляції творчості (мозковий штурм, синектика, метод фокальних об'єктів, метод морфологічного аналізу, алгоритм вирішення винахідницьких задач, КАРУС, ДеТКа.	лекція	Поточний; усний метод (співбесіда)	2
	семінарське заняття	Поточний; презентація доповідей; індивідуальне опитування; виконання письмових завдань	2

3. Організація самостійної роботи студентів

3.1. Підготовка до семінарських занять. Завдання з навчальної дисципліни «Онтогенез творчості» розробляються викладачем і передбачають тематичний перелік теоретичних та практичних завдань до кожного заняття, перевірку мультимедійних презентацій матеріалу доповідей, використання методичного матеріалу до дослідження когнітивних стилів особистості.

3.2. Матеріали для самоконтролю та самостійної підготовки.

Самостійна робота студентів (СРС) передбачає оволодіння студентом навчальним матеріалом передбаченим тематичним планом дисципліни, самостійне опрацювання тем навчальної дисципліни у час, вільний від

обов'язкових навчальних занять, а також передбачає підготовку до усіх видів контролю. Навчальний матеріал дисципліни передбачений робочим навчальним планом для засвоєння студентом у процесі самостійної роботи вноситься в перелік питань підсумкового контролю який опрацьовувався при проведенні аудиторних занять. Теми доповідей для СРС:

Тематика доповідей, рефератів для виступів студентів:

1. Психологія творчості як галузь психологічної науки.
2. Дефініції понять творчість і креативність.
3. Теорії творчості.
4. Закономірності та характеристики творчої діяльності.
5. Творчий потенціал, його структура.
6. Специфіка дитячої творчості.
7. Шляхи стимулювання творчої активності у дитячому віці.
8. Активізація творчості у шкільні роки.
9. Професійна творчість, її види.
10. Стимулювання творчої діяльності у зрілому віці.
11. Умови розвитку творчості протягом онтогенезу.
12. Дитинство видатних талантів (персоналії обираються самостійно).
13. Методи активізації творчості (за вибором).

3.3. Індивідуальні завдання.

Індивідуальні завдання з дисципліни «Онтогенез творчості»: реферати, доповіді, есе та інші види індивідуальних завдань, запропонованих викладачем, сприяють більш поглибленому вивченню студентом теоретичного матеріалу, формуванню вмінь використання знань для вирішення відповідних практичних завдань.

Індивідуальні завдання (ІЗ) з дисципліни «Онтогенез творчості» виконуються студентами самостійно із забезпеченням необхідних консультацій з окремих питань з боку викладача на основі вільного вибору теми завдання. ІЗ охоплює усі основні теми дисципліни.

При виконанні та оформленні ІЗ студент може використати ШІ, комп'ютерну техніку, інформацію з Інтернету, статистичний, довідковий та інші необхідні матеріали.

4. Технічне та програмне забезпечення (обладнання).

Кожному здобувачу потрібно доєднатися до навчального середовища Google Classroom, оскільки там розміщуються навчальні матеріали, проводиться тестування, ведеться журнал оцінювання навчальних досягнень, є можливість для листування з викладачем.

У режимі дистанційного навчання – вивчення курсу додатково передбачає приєднання кожного здобувача вищої освіти до програми Google Meet (для занять у режимі відео-конференцій). У цьому випадку здобувач має самостійно

потурбуватися про якість доступу до інтернету. Для роботи в дистанційному форматі потрібні ноутбук / персональний комп'ютер / мобільний пристрій (телефон, планшет) з підключенням до Інтернет для:

- комунікації та опитувань,
- виконання домашніх завдань,
- виконання завдань самостійної роботи,
- проходження тестування (поточний, підсумковий контроль) тощо.

7. Політика дисципліни.

Політика щодо дедлайнів та перескладання. Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (75% від можливої максимальної кількості балів за вид діяльності). Перескладання завдань відбувається за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).

Політика щодо академічної доброчесності. Списування під час контрольних робіт заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). Мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час онлайн-тестування та підготовки практичних завдань під час заняття.

Політика щодо відвідування. Відвідування занять є обов'язковим компонентом оцінювання. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, працевлаштування, міжнародне стажування) навчання може відбуватися в он лайн/змішаній формах за погодженням із керівником курсу.

8. Система оцінювання та вимоги.

Здобувач допускається до складання заліку з дисципліни, якщо ним повністю виконані всі види робіт, передбачені робочим навчальним планом та програмою навчальної дисципліни.

Залік - це форма підсумкового (семестрового) контролю, яка передбачає оцінювання засвоєння здобувачами навчального матеріалу на підставі поточного контролю результатів виконання ним певних видів робіт (на практичних, семінарських і лабораторних, індивідуальних заняттях), так і результатів виконання самостійних завдань.

Засвоєння матеріалу оцінюється за 100-бальною шкалою, шкалою ЄКТС та національною шкалою.

Оцінювання результатів поточної роботи (завдань, що виконуються на семінарських заняттях, результати самостійної роботи здобувачів) проводити за критеріями:

- 0% завдання не виконано;
- 40% - завдання виконано частково або невчасно, а відповідь містить суттєві помилки методичного характеру,
- 60% завдання виконано повністю, але невчасно, а відповідь містить суттєві помилки у розрахунках або в методиці;
- 80% - завдання виконано повністю і вчасно, проте відповідь містить окремі несуттєві недоліки (розмірності, висновки, оформлення тощо);

- 100% завдання виконано правильно, вчасно і без зауважень.

Розподіл балів за видами діяльності:

Вид діяльності студента	Максимальна кількість балів за одиницю	кількість одиниць	максимальна кількість балів	Форма контролю
Робота на семінарському занятті	10	4	40	Залік
Виконання завдань для самостійної роботи	15	4	60	
Разом			100	
Розрахунок балу за залік :40+60 = 100				

Значення оцінки

Оцінка за шкалою ЄКТС	Оцінка за стобальною шкалою	Оцінка за національною шкалою	Значення оцінки
A	90-100	«зараховано»	Відмінно-відмінний рівень знань (умінь) В межах обов'язкового матеріалу з можливими незначними недоліками
B	80-89		Дуже добре -рівень знань достатньо високий (умінь) В межах обов'язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок
C	75-79		Добре - в цілому добрий рівень знань (умінь) 3 незначною кількістю помилок
D	69-74		Задовільно -посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності
E	60-68		Достатньо мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь)
FX	30-59	«не зараховано»	Незадовільно - потрібно додатково працювати для отримання позитивної оцінки
F	1-29		Незадовільно - необхідна серйозна подальша робота вивченням курсу 3 повторним

9. Рекомендовані джерела інформації.

Основні:

1. Біла І.М. Психологія дитячої творчості / І.М. Біла. – Київ., Фенікс, 2014. 200с.
2. Здібності, творчість, обдарованість: теорія, методика, результати досліджень. За ред. Моляко В.О. Житомир: Рута, 2006. 320с.
3. Карпенко Н. А. Психологія творчості: навч. посібник / Н. А. Карпенко. – Львів: ЛьвДУВС, 2016. 156 с.

4. Кульчицкая Е.И., Моляко В.А. Сирень одаренности в саду творчества. Житомир, 2008. 316с.
5. Кучерявий І. Т. Творчість – основа розвитку потенційних джерел особистості. К.:Вища школа,2000. 216с.
6. Моляко В.А. Психологія творчості – нова парадигма дослідження конструктивної діяльності людини / В.А. Моляко // Практична психологія та соціальна робота – 2004 – N8 с.1-5.
7. Міщиха Л.П. Психологія творчості. Навчальний посібник. Івано-Франківськ: Гостинець, 2007. 12. Моляко В.О. Психологічна теорія творчості// Обдарована дитина. 2004. N6. с.2-9.
8. Психологія творчості. Навчальний посібник для студентів педагогічних ВНЗ. – Одеса: Державний заклад ПНПУ ім. К.Д.Ушинського. – 2010. – 182 с.
9. Рибалка В.В. Психологія розвитку творчо обдарованої особистості К.: Інформаційні системи, 2010. 215 с.
10. Яланська С. П. Психологія творчості: навчальний посібник / С. П. Яланська. – Полтава : ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2014. – 180 с.

Додаткові:

1. Біла І.М. Потреба в творчості як цінність в житті дитини дошкільника // Дитина у сучасному соціопросторі : навчальний посібник / Т.О.Піроженко, С.О.Ладивір, К.В.Карасьова та ін.; за ред. Т.О.Піроженко. – К. – Кіровоград : Імекс – ЛТД, 2014. С.108-138.
2. Біла І.М. Творчість: стратегії та тенденції мисленнєвої діяльності // Педагогічний процес: теорія і практика : Науковий журнал – Вип. 3(54). – Київ ТОВ “Видавниче підприємство “ЕДЕЛЬВЕЙС”, 2016. С. 41-47.
3. Біла І.М. Діагностика творчості дошкільників / І. М. Біла // Актуальні проблеми психології: Збірник наукових праць Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України. – Харків : КЦ ФОП Іванової М. А., 2015. – Т. IV. Психології розвитку дошкільника. – Випуск 11. С. 14-24.
4. Біла І.М. Досвід становлення талантів у Японській державі: Серія «ПРОСвіт». – К : Інститут обдарованої дитини, 2011. 36 с.
5. Біла І.М. Система організованого впливу на творчу діяльність дітей / І. М. Біла // Проблеми сучасної психології : Зб. Наук. Праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України / за наук. ред. С. Д. Максименка, Л. А. Онуфрієвої. – Вип. 29. – Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2015. С. 55-70.
6. Біла І.М. Психолого-педагогічна модель технології розвитку творчого мислення // Актуальні проблеми психології: Зб. наук. праць Інституту психології ім. Г. С. Костюка НАПН України. – К: Видавництво «Фенікс», 2019. – Т. XII. Психологія творчості. – Вип. 26. С.34-45. https://lib.iitta.gov.ua/719887/1/26_5.pdf
7. Біла І.М. Модель розвитку здібностей на етапі дитинства // Актуальні проблеми психології: Зб. наук. праць Інституту психології ім. Г. С. Костюка

- НАПН України. – Т. VI: Психологія обдарованості. – Випуск 12. – Київ-Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І.Франка, 2017. С. 20-31.
8. Біла І. М. Технологія становлення творчої обдарованості в дитинстві / І. М. Біла // Навчання і виховання обдарованої дитини: теорія та практика: зб. наук. праць. – К. : Інститут обдарованої дитини, 2010. – Вип. 4. С. 107-113.
  9. Горальський А. Правила тренінгу творчості / А. Горальський. – Львів: ВНТЛ, 1998. 98 с.
  10. Клименко В.В. Психологія творчості / Віктор Васильович Клименко. К. : Центр навчальної літератури, 2006. 480 с.
  11. Кривопишина О. А. Психологія літературної творчості в юності : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра психолог. наук : 19.00.07 / О. А. Кривопишена. – К. : 2011. 40 с.
  12. Стратегії творчої діяльності: школа В. О. Моляко / за заг. ред. В. О. Моляко. – К.: Освіта України, 2008. 702 с.
  13. Чорна Л. Г. Психологічне забезпечення розвитку творчих здібностей учнів / Л. Г. Чорна // Обдарована дитина. – 2001. – № 2. С. 42-46.

Інтернет-ресурси:

1. Бібліотека Психологічної Літератури: <http://psylib.kiev.ua/>
2. ННБУ імені В.І.Вернадського: <http://www.nbu.gov.ua/>
3. Психологічна бібліотека Київського Фонду сприяння розвитку психічної культури. Даний ресурс містить максимально широкий спектр ключових текстів з психології, психогігієни, філософії, релігії, культурології та ін. Режим доступу: <http://psylib.kiev.ua/>
4. Психологічна Бібліотека Псі-фактор: <https://psyfactor.org>
5. Українські підручники он-лайн: <http://pidruchniki.ws/>